

Форми організації освітнього процесу у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова

(розділ 3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (в редакції рішення вченої ради ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року, протокол № 1, з 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20)

Освітній процес в Університеті здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять в Університеті є: лекція; семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне заняття; консультація. В Університеті можуть бути встановлені й інші форми освітнього процесу і види навчальних занять.

Лекція – основна форма проведення навчального заняття, що є логічно завершеним, науково обґрунтованим і систематизованим викладом певного наукового чи науково-методичного питання, ілюстрованим за необхідності засобами наочності та демонстрацією результатів досліджень.

Лекція покликана формувати у здобувачів вищої освіти основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти з відповідної навчальної дисципліни.

Лекція повинна охоплювати все нове, що є в законодавчих та інших нормативно-правових актах, у фаховій науковій і навчальній літературі, висвітлювати динаміку змін та актуальні проблемні питання.

У процесі викладення лекційного матеріалу можуть використовуватися результати науково-дослідної роботи лектора і викладачів кафедри, лекція повинна мати проблемний характер.

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком відповідного семестру подати на кафедру складений ним конспект лекцій, контрольні завдання для проведення підсумкового контролю, передбаченого навчальним планом і робочою програмою цієї дисципліни.

Лектор, який вперше претендує на читання курсу лекцій, може бути зобов'язаний завідувачем кафедри до проведення пробних лекцій за участю науково-педагогічних працівників кафедри.

Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми дисципліни з тем лекційних занять, але не обмежуватися в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до здобувачів вищої освіти. Лектор має проводити лекції з використанням інтерактивних методів і прийомів навчання: практикувати лекції-дискусії (лекції обговорення), лекції з використанням елементів мозкового штурму, комплексні лекції (лекції-панелі, лекції вдвох), лекції візуалізації, письмові програмовані лекції, лекції з запланованими помилками (метод контрольного викладу), лекції-конференції (метод персоніфікованого викладу). Лектор також може проводити проблемні лекції, які передбачають виклад нової інформації через проблемність питання, завдання чи ситуації. Метод проблемного навчання передбачає постійну колективну (групову) дискусію, формування відносин між здобувачів вищої освіти і викладачами для виконання певних дій.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких здобувачі вищої освіти готують тези виступів і презентації на підставі індивідуально виконаних завдань.

Практичне заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань. З окремих навчальних дисциплін практичні заняття можуть проводитися з меншою, ніж академічна група, чисельністю здобувачів вищої освіти (до 15-20 осіб).

Лабораторне заняття – це організаційна форма навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача проводять експерименти чи дослідження в навчальних лабораторіях з використанням відповідного навчально-методичного забезпечення, устаткування, комп'ютерної техніки з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень відповідної навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, комп'ютерною технікою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі. Лабораторні заняття проводяться зі здобувачами вищої освіти, чисельність яких не перевищує 15 осіб (в окремих випадках – 20 осіб).

Основна мета семінарського (практичного, лабораторного) заняття – розширення, поглиблення і деталізація теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти на лекціях і в процесі самостійної роботи, та спрямування їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, розвиток умінь і навичок, наукового мислення та усного мовлення здобувачів вищої освіти.

Кожне семінарське (практичне, лабораторне) заняття передбачає обов'язкове використання інноваційних технологій (колективної розумової діяльності, проведення навчальних дискусій, навчання на основі вирішення конкретних ситуацій; ігрового, кооперативного, проблемного, проектного навчання).

Доцільним є використання дискусійних форм і методів інтерактивного навчання (діалог, групова дискусія, розбір ситуацій із практики, аналіз ситуацій морального вибору); ігрових методів інтерактивного навчання (дидактичні, ділові, рольові організаційно-діяльнісні ігри); тренінгів як форми комплексного використання інтерактивних методів і прийомів навчання. Викладач має право видалити із навчальної аудиторії здобувача вищої освіти, який допускає поведінку, що вказує на небажання здобувача вищої освіти опановувати навчальний матеріал, перешкоджання іншим здобувачам вищої освіти працювати на занятті, вчиняє дії, які мають ознаки дисциплінарного проступку, а також оцінити роботу здобувача вищої освіти на цьому занятті у 0 балів.

Індивідуальне навчальне заняття – це організаційна форма навчального заняття, що проводиться з окремими здобувачами вищої освіти для підвищення рівня їх підготовки і розкриття індивідуальних творчих здібностей,

а також зі здобувачами вищої освіти, які повторно вивчають навчальну дисципліну.

Консультація – це організаційна форма навчального заняття, при якій здобувач вищої освіти одержує відповіді від викладача на конкретні запитання чи пояснення певних теоретичних положень або аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною (викладач консультиє здобувачів вищої освіти з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, самостійної роботи, написання курсової або кваліфікаційної роботи тощо), або проводиться для групи здобувачів вищої освіти (з питань певної навчальної дисципліни, при підготовці до підсумкової атестації тощо).

Обсяг часу, відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної навчальної дисципліни, визначається залежно від загального обсягу навчальної дисципліни.

Відвідування усіх видів навчальних занять є обов'язковим для здобувачів вищої освіти.

Допускається вільне відвідування лекційних занять у зв'язку із працевлаштуванням за спеціальністю за умови, що середній бал успішності за минулий семестр (або середній бал диплома про попередню освіту) становить не менше 74 балів (оцінки «добре» або 7-9 за 12-ти бальною шкалою). Підставою для вільного відвідування лекційних занять може бути також догляд за дитиною до 3-х або у разі потреби – 6-ти річного віку, догляд за хворим родичем тощо. У такому випадку середній бал успішності до уваги не береться. Усі підстави для вільного відвідування лекційних занять повинні бути підтвержені документально.

Курсова робота – вид самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, що виконується здобувачами вищої освіти протягом семестру з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних за час вивчення навчальної дисципліни та їх застосування при комплексному вирішенні конкретного фахового завдання. Мета, завдання і порядок виконання та захисту курсових робіт, зміст та обсяг їх окремих частин, характер вихідних даних, а також інші вимоги наводяться в методичних рекомендаціях, які розробляються кафедрами. Готові курсові роботи на паперовому та електронному носіях подаються здобувачами вищої освіти у навчальний відділ факультету, після чого вони реєструються та в той же день передаються на кафедру. Курсові роботи мають бути перевірені керівником протягом 10 робочих днів з дня їх передачі йому для перевірки.

Курсові роботи в установленому порядку перевіряються на предмет академічного плагіату. Захист курсової роботи проводиться публічно перед комісією у складі 2–3 викладачів кафедри, у тому числі і керівника курсової роботи. Головою комісії, як правило, призначається науково-педагогічний працівник, який має вищий науковий ступінь та/або вчене звання. Здобувач вищої освіти, який без поважної причини не подав курсову роботу у визначений термін або не захистив її, вважається таким, що має академічну заборгованість. Курсові роботи після перевірки та захисту зберігаються у навчальній частині протягом одного року. Після спливу вказаного терміну

зазначені роботи підлягають утилізації на підставі спеціального акта, який підписується комісією у складі 3 працівників навчального відділу.

Самостійна робота здобувача вищої освіти (СР) – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Метою СР є засвоєння в повному обсязі освітньої програми і послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

У ході самостійної роботи здобувач вищої освіти має навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти ступеня бакалавра, магістра, визначається навчальним планом і становить, як правило, не менше як 1/2 і не більше як 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, а також здобувачів заочної форми навчання СР може складати не більше 90% обсягу вивчення навчальної дисципліни.

Практична підготовка здобувача вищої освіти – обов'язковий компонент навчального процесу, який має за мету набуття здобувачем вищої освіти професійних навичок і вмінь для подальшого використання їх у реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Метою практики є оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними методами, формами організації роботи за майбутньою професією; формування на базі одержаних в Університеті знань професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності; стажування і практичне, творче застосування набутих знань і вмінь для здійснення професійної діяльності, розвиток навичок науково-дослідної роботи і вирішення прикладних завдань.

Видами практичної підготовки здобувачів вищої освіти є: навчальна практика; виробнича практика; переддипломна практика; педагогічна практика; стажування; інші види практик, передбачені навчальними планами. Практична підготовка здобувачів вищої освіти Університету проводиться з урахуванням компетентнісного підходу на базах сучасних підприємств, установ, організацій різних форм власності, господарювання, сфер діяльності, органів державної влади та місцевого самоврядування різного спрямування та рівнів, а також в структурних підрозділах Університету. Організація практичної підготовки здобувачів вищої освіти Університету регламентується окремим Положенням.